

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Isabel Rosqvist Raicevic

Rösträtt för kvinnor

En komparativ uppsats om kampen för kvinnlig rösträtt i
Storbritannien och Sverige

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén
Termin: VT21

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1. INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Metod och material	6
1.5 Forskningsläge	8
1.6 Disposition	8
2. KAMPEN FÖR RÖSTRÄTT I STORBRIANNIEN	10
2.1 Bakgrund	10
2.2 Vilka var de?	12
2.2.1 Organisationen	12
2.2.2 Hur de förhöll sig till män	13
2.3 Vad gjorde de?	13
2.3.1 Militanta aktioner	13
2.3.2 Suffragetternas organisation	16
2.3.3 NUWSS och WSPU	16
2.4 Kvinnlig rösträtt införs i Storbritannien	17
3. KAMPEN FÖR RÖSTRÄTT I SVERIGE	18
3.1 Bakgrund	18
3.2 Vilka var de?	19
3.3 Vad gjorde de?	21
3.3.1 Aktioner	21
3.3.2 Spridning	22
3.3.3 Hur de förhöll sig till männen	23
3.3.4 Hur partierna ställde sig till kvinnlig rösträtt	25

3.4 Kvinnlig rösträtt införs i Sverige	25
4. ANALYS	27
4.1 Organisationerna	27
4.2 Aktionerna	28
4.3 Orsaker till våld	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31

Summary

In Sweden, universal and equal suffrage is established in the first paragraph of the first chapter of the Constitution of Sweden. However, this has not always been the case considering the fact that many people have had to fight for the right to vote. This essay aims to present and compare the fight for women's suffrage that took place within the United Kingdom as well as Sweden. The women's suffrage movement is examined through a comparative study with a legal historical perspective. In order to fulfil the purpose of the essay, three questions have been posed in order to analyse the subject in a focused manner and conclusively reach the answers.

The long-lasting struggle for women's suffrage in the United Kingdom started in the middle of the 19th century. Although many suffrage activists used peaceful methods to draw attention to the struggle, the suffragettes used militant force instead, inspired by their slogan: "Deeds, not words." With Emmeline Pankhurst in the lead, the suffragettes carried out violent acts such as hunger strikes, window smashing, and demonstrations. Men were not allowed to become members of the suffragette union, and any help they offered was refused by the organization. Women in the United Kingdom eventually received the right to vote in 1918.

In Sweden, the suffrage struggle was led by the National Association for Women's Political Suffrage (LKPR). Although inspired by the suffragettes, they refrained from carrying out militant actions and instead adhered to a peaceful method. Their struggle focused more on the formation and expression of opinion, enlightenment, and pressuring decision-makers to make changes. The Swedish suffrage activists also enlisted the help of men and collaborated with male institutions. Women's suffrage in Sweden was ultimately introduced in 1919.

Sammanfattning

I Sverige stadgas allmän och lika rösträtt i regeringsformens första kapitel i den första paragrafen. Detta har dock inte alltid varit en självklarhet, tvärtom har många fått kämpa för rätten att rösta. Denna uppsats syftar till att presentera och jämföra kampen för kvinnlig rösträtt som skedde i både Storbritannien och Sverige. Detta undersöks med hjälp av en komparativ studie med ett rättshistoriskt perspektiv. För att uppfylla syftet med uppsatsen har det ställts tre frågeställningar som slutligen analyseras och besvaras.

Kampen för kvinnlig rösträtt i Storbritannien startade under mitten av 1800-talet och kom att bli en lång kamp. Det fanns en del av rösträttskämparna som använde fredliga metoder medan andra använde våldsamma metoder. Suffragetterna stod för den militanta delen, och använde våld för att uppmärksamma kampen om kvinnlig rösträtt. Suffragetternas ledord var ”handling inte ord”. Med Emmeline Pankhurst i ledningen utförde suffragetterna bland annat hungerstrejker, fönsterkrossningar och demonstrationer. De avstod även från all hjälp som erbjöds av män, och män var inte tillåtna att vara medlemmar i organisationen. Slutligen erhöll brittiska kvinnor rösträtt år 1918.

I Sverige leddes rösträttskampen för kvinnlig rösträtt av Landsföreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt (LKPR). Trots att denna organisation var inspirerad av suffragetterna avstod medlemmarna från att utföra militanta aktioner, utan höll sig till fredliga metoder. Deras kamp gick istället ut på opinionsbildning, upplysning samt påtryckning av beslutsfattare. De svenska rösträttskämparna tog även hjälp av männen och hade samarbeten med manliga institutioner. I Sverige infördes slutligen den kvinnliga rösträtten år 1919.

Förkortningar

MNSWS	Manchester National Society for Women's Suffrage
LNSWS	London National Society for Women's Suffrage
FKPR	Föreningen för kvinnans politiska rösträtt
SARF	Sveriges Allmänna Rösträttsförbund
LKPR	Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt
NUWSS	The National Union of Womens Suffrage Societies
WSPU	Women's Social and Political Union

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Så tidigt som i det antika Grekland saknade kvinnor, tillsammans med slavar, rösträtt och fortfarande på 1800-talet saknade kvinnor rösträtt i hela världen.¹ I Storbritannien startades kampen för den kvinnliga rösträtten på mitten av 1800-talet samt kom att fortgå i nära 60 år. Kampen blev senare till en våldsamt strid där kvinnor offrade sina liv för att få rätten att ta del av medbestämmandet på samma villkor som de manliga medborgarna. Kampen för kvinnlig rösträtt både startade senare i Sverige än i Storbritannien, och pågick under en kortare tid än i Storbritannien. Trots att svenskarna inte valde att använda sig av militanta aktioner utförde de en lång och ihärdig kamp för samma rätt i Sverige.²

Idag stadgas allmän och lika rösträtt i regeringsformens första kapitel i den första paragrafen. I Sverige har man rösträtt om man är svensk medborgare, bosatt i Sverige eller någon gång varit kyrko- eller folkbokförd i riket, har uppnått 18 års ålder senast på valdagen och är upptagen i röstlängd. Denna rätt infördes inte förrän 1919 i Sverige för kvinnor.³ Det är lätt att ta rösträtten för given, men genom att studera kampen som banade väg för kvinnors rätt att rösta fördjupas ens förståelse för det hårda arbete och de uppoffringar som ligger bakom det som vi idag ser som en självklar del av ett demokratisk styrelseskick.

---

¹ Historia.nu, "Suffragetterna valde våldet för kvinnlig rösträtt", <https://historia.nu/historia-nu/suffragetterna-valde-valdet-for-kvinnlig-rostratt/>, hämtad 2021-04-10.

² Rönnbäck, Josefin, "Rösträttskampen - ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten", Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.uu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

³ Nationalencyklopedin, "Rösträtt", <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/rostratt>, hämtad 2021-04-22.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att presentera och jämföra kampen för kvinnlig rösträtt som skedde i både Storbritannien och Sverige. Inom ramen för syftet till uppsatsen ligger att både redogöra för hur rörelserna organiserade sig samt vilka aktioner de genomförde. För att uppnå syftet ska följande frågeställningar besvaras:

- Vilka likheter och skillnader fanns mellan kvinnoorganisationerna?
- Vilka aktioner genomförde de kvinnliga rösträttskämparna i Storbritannien respektive Sverige för att få igenom kvinnlig rösträtt?
- Varför använde suffragetterna våld?

1.3 Avgränsningar

I denna uppsats ligger fokus på suffragetternas kamp för införandet av kvinnlig rösträtt i Storbritannien samt LKPR:s kamp i Sverige. Andra organisationer nämns för att berika uppsatsen, men på grund av platsbegränsning i uppsatsen kan dessa inte presenteras mer djupgående. Fokus för uppsatsen ligger på den kvinnliga rösträtten. Parallellt med kampen för den kvinnliga rösträtten fanns en kamp om utvidgad manlig rösträtt⁴ men denna kommer inte beröras närmare då den inte bidrar till att uppfylla uppsatsens syfte.

Tidsmässigt tar uppsatsen upp slutet av 1800-talet till tidigt 1900-tal. Rösträttskampen startade i mitten av 1800-talet, men intensifierades mer mot slutet av 1800-talet, varför detta ligger i fokus för redogörelsen.

Ett annat perspektiv som hade varit relevant att utreda är vilka övriga faktorer, utöver berörda rörelser, som varit bidragande till att kvinnlig rösträtt infördes. Detta nämns i viss omfattning, men framför allt

---

⁴ Nationalencyklopedin, ”Rösträtt”, <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/rösträtt> (hämtad 2021-04-22)

berörs första världskrigets betydelse kort för utvecklingen av rösträtten. Första världskriget har valts ut för att det var en starkt bidragande faktor till att rösträtten till slut infördes, och detta gäller både för Sverige och Storbritannien.

1.4 Metod och material

Denna uppsats utgör en komparativ studie med ett rättshistoriskt perspektiv. Den komparativa metoden har avsett att uppfylla uppsatsens syfte genom att besvara ställda frågeställningar, vilka var att jämföra Sverige med Storbritannien, med fokus på att jämföra LKPR:s arbete och organisation i Sverige med suffragetternas arbete och organisation i Storbritannien. Den genomförda jämförelsen syftar till att ge ett bredare perspektiv samt en djupare förståelse för kvinnornas rösträttskamp i de båda länderna. Både likheter och skillnader i den engelska respektive den svenska processen till kvinnlig rösträtt har noterats. För att kunna undersöka likheter är det även nödvändigt att undersöka skillnader, då detta är två sidor av samma mynt. En likhet är en avsaknad av skillnad och vice versa.⁵ Det har tagits i beaktande att Sverige och Storbritannien är olika länder, med olika samhällen och konstitutionella system vid framtagandet av uppsatsen. Därför ligger fokus på kvinnornas aktioner vid jämförelsen.

Vid studerandet av utländsk rätt uppkommer det några svårigheter. I arbetet med denna uppsats har det framför allt varit att hitta primärkällor till lagstiftningsarbetet för kvinnlig rösträtt i Storbritannien. Det har funnits mer material att tillhandahålla i den svenska lagstiftningsprocessen. Det ska även belysas att det är av stor betydelse att läsa och tolka den utländska rätten i enlighet med det egna, nationella, rättssystemet.⁶

---

⁵ Bogdan, s. 57–59.

⁶ Bogdan, s. 32–34.

Vid undersökningen av den historiska utvecklingen av rösträtten har en rättshistorisk metod tillämpats. Detta för att få en förståelse om vilka tillvägagångssätt som användes av kvinnoorganisationerna för att driva igenom den kvinnliga rösträtten samt hur de organiserade sig. Det finns framför allt två sätt att definiera rättshistorisk metod. Den första har fokus på den interna utvecklingen, så som lagar, juristyrken och rättsliga institutioner. Den andra fokuserar på externa faktorer, det vill säga påverkan av lagar, juristyrket och rättsliga institutioner.⁷ Genom att studera den rättshistoriska utvecklingen kan svar ges på betydelsefulla samhällsfrågor, och kan vidare väcka ytterligare frågor och ge svar på dessa.⁸

Kvalitativa källor har prioriterats och källkritiskt tänkande har varit centralt. Källorna som ligger till grund för denna uppsats har blivit noggrant utvalda samt granskade. Vid framtagningen av denna uppsats har primärkällor prioriterats framför sekundärkällor. Både samtida källor såväl som nutida källor har använts. De samtida har använts i syfte att presentera en så korrekt bild som möjligt av hur kampen såg ut under sent 1800-tal till tidigt 1900-tal. Det har tagits noga i beaktande att de olika samtida källorna kan ha varit subjektiva i den mån att man har haft till syfte att sprida ett visst budskap. Gällande rösträttsrörelserna har tidningar från både suffragetterna, *Votes for Women*, och LKPR, *Rösträtt för kvinnor*, använts. Det är källor som är samtida med kampen för kvinnlig rösträtt. Dessa källor är inte opartiska utan har till syfte att bilda opinion, vilket har beaktats vid användningen av källorna. Sekundärkällor, så som nutida litteratur inom ämnet, har kunnat ge en historisk framställning och analys av aktuellt område. Dock har sekundärkällor framför allt använts i brist på primärkällor, denna brist har framför allt funnits i förhållande till den engelska kampen. Genom att, i största möjliga mån, ha använt primärkällor,

---

⁷ Musson & Stebbings (2012), s. 1.

⁸ Musson & Stebbings (2012), s. 7.

samt vägt de subjektiva källorna mot varandra, görs bedömningen att uppsatsen har fått en nyanserad presentation av ämnet.

1.5 Forskningsläge

Boken *Kvinnor får röst*, av Christina Florin, behandlar svenska aktivister som arbetade inom LKPR, och boken är baserad på brevsamlingar från kvinnorna. Boken ger en inblick i organisationen samt aktionerna som utfördes av aktivisterna.⁹

I England utgavs *The Fight for Freedom for Women* av Rose Tremain år 1973 (svensk översättning: *Suffragetterna : kampen för kvinnans frigörelse*, gavs ut 1975). Boken behandlar suffragetternas kamp och organisation från start tills dess att kvinnlig rösträtt infördes. Utöver suffragetternas kamp berörs även andra kvinnoorganisationer vars mål var införandet av kvinnlig rösträtt.¹⁰

Både suffragetternas såväl som LKPR:s kamp har blivit föremål för forskning inom olika perspektiv. Det har funnits studier om både suffragetterna enskilt, LKPR enskilt samt jämförelser mellan de två. Jämförelserna har antingen haft en särskild aspekt som har avhandlats, alternativt att jämförelsen har varit övergripande. Det har dock inte hittats någon uppsats som har behandlat jämförelsen mellan aktionerna som kvinnorörelserna utförde, samt hur de organiserade sig.

1.6 Disposition

Uppsatsen består av *fyra* kapitel. I det *inledande* kapitlet presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar, metodval och material, avgränsningar,

---

⁹ Florin, s. 10.

¹⁰ Tremain, s. 9.

tidigare forskning inom området och hur uppsatsen är disponerad. I *kapitel 2* behandlas kampen för rösträtten som skedde i Storbritannien. Där presenteras en kort bakgrund, för att sedan redogöra för suffragetterna och deras aktioner. I *kapitel 3* introduceras rösträttskampen i Sverige, med en inledande bakgrund för förståelse av ämnet, för att sedan presentera LKPR och kampen de bedrev. I det avslutande kapitlet, *kapitel 4*, analyseras och diskuteras ämnet som redogjorts i uppsatsen och frågeställningarna som presenterades inledningsvis besvaras.

2. Kampen för rösträtt i Storbritannien

2.1 Bakgrund

På 1800-talet var det enbart män som erhöll rösträtt. Innan 1832 fanns det enstaka, om än sällsynta, fall där kvinnor hade rösträtt. Kvinnlig rösträtt mötte stort motstånd, då kvinnor vid denna tiden ansågs vara helt olika från män. Män såg kvinnor som intellektuellt underlägsna, svaga och för känslamma för att få vara med och leda landet. Denna åsikt delades bland annat av drottning Victoria, som tyckte att kampen för kvinnors rättigheter var ”rena dårskapen”.¹¹

Storbritannien var det första landet i Europa att starta kampen för kvinnlig rösträtt. Redan under mitten av 1800-talet hade en mindre grupp feminister tagit de första stegen för att skapa en kvinnlig politiskt rörelse.¹² 1867 bildades Manchester National Society for Women’s Suffrage (MNSWS) samt London National Society for Women’s Suffrage (LNSWS).¹³ En av de första kvinnorna att ta upp frågan om kvinnlig rösträtt var Lydia Becker då hon grundade tidningen *Women’s Suffrage Journal*, som gav en detaljerad bild av rösträttskampens utveckling.¹⁴

Det första förslaget om kvinnlig rösträtt lades fram i parlamentet år 1866 av John Stuart Mill, men förslaget röstades ner.¹⁵ På 1880-talet fanns det en majoritet bland det liberala partiets ledamöter som var för kvinnlig rösträtt, men partiets ledning vägrade att driva frågan. I det konservativa partiet var det tvärtom, där enskilda ledamöter var mot men en del av ledningen var för kvinnlig rösträtt. Detta resulterade i ett politiskt dödläge, där den manliga

---

¹¹ Tremain, s. 37.

¹² Vammen, s. 172.

¹³ Caine, s. 131.

¹⁴ Tremain, s. 40.

¹⁵ Tremain, s. 9.

rösträtten utvidgades, samtidigt som kvinnor blev helt utelämnade från diskussionen.¹⁶

1897 bildades The National Union of Womens Suffrage Societies (NUWSS), med Millicent Fawcett i ledningen. Denna organisation försökte belysa kvinnlig rösträtt genom offentliga möten, debattartiklar och övertalning av parlamentsledamöter. De upplevde dock problem med att få politikerna att prioritera frågan.¹⁷

1903 bildades Womens Social and Political Union (WSPU), vars uppgift var att arbeta för rösträttens omedelbara införande på ett mer radikalt sätt.¹⁸

1907 låg rösträttskamparnas enda hopp om att driva igenom en lag om kvinnors rösträtt i liberalernas händer. Liberalerna var kända för att till stor del vara för kvinnlig rösträtt, och de flesta av de konstitutionella suffragetterna betraktade dem som sina vänner.¹⁹ 1913 var NUWSS den största organisationen med 460 avdelningar, medans WSPU hade 90 avdelningar.²⁰ I och med WSPU:s grundande delades rösträttskampen upp i två delar, varav NUWSS:s rörelse brukar kallas de konstitutionella suffragetterna och WSPU med sina militanta aktioner kom att kallas de militanta suffragetterna.²¹ Medan de konstitutionella suffragetterna kämpade för att få igenom kvinnlig rösträtt med hjälp av diskussionsgrupper och petitioner strävade de militanta suffragetterna efter detsamma, men genom militanta aktioner.²²

---

¹⁶ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Tremain, s. 67–68.

¹⁹ Tremain, s. 75–76.

²⁰ Nilsson, Torbjörn, ”Brittiska rösträttskvinnor - mer demokratiska än våldsbenägna”, Demokrati100, <<https://demokrati100.se/brittiska-rostrattskvinnor-mer-demokratiska-an-valdsbenagna/>>, hämtad 2021-04-18.

²¹ Vammen, s. 180.

²² Tremain, s. 70.

2.2 Vilka var de?

2.2.1 Organisationen

Emmeline Pankhurst var gift med Richard Pankhurst, en radikal tänkare som var en av få män vid den tiden som stod upp för kvinnans rätt att rösta. Richard Pankhurst var ett stort stöd för den tidiga kampen för kvinnlig rösträtt, men det kan ändå sägas att hans död hade ännu större betydelse för kampen, då hans änka Emmeline tog över.²³ Efter hennes mans död tillhörde Pankhurst den borgerliga medelklassen och var relativt förmögen.²⁴ Trots att kvinnorörelsen nu framför allt drevs av borgerliga kvinnor hade arbetarklasskvinnorna redan hunnit ta upp frågan om kvinnlig rösträtt under 1800-talets mitt, men endast vunnit framgång på det lokalpolitiska området med kommunal rösträtt.²⁵

Emmeline Pankhurst, tillsammans med hennes döttrar, Sylvia och Christabel, bildade WSPU.²⁶ En stor del av WSPU bestod av unga, borgerliga kvinnor.²⁷ Kvinnorna var frustrerade över att rösträttskampen pågått så länge utan att nå framgång, och var av åsikten att de fredliga och diplomatiska metoderna inte fungerade²⁸, Pankhurst menade att det inte räckte att be om rösträtt, de var tvungna att kräva den.²⁹ Namnet suffragetterna kom från att en engelsk tidning kallade kvinnorna för suffragetter, en nedsättande variant av ordet ”suffragister”, de som kämpar för utvidgad rösträtt. Kvinnorna valde istället att göra benämningen till sin,

---

²³ Tremain, s. 39.

²⁴ Tremain, s. 65.

²⁵ Vammen, s. 174–179.

²⁶ Tremain, s. 67–68.

²⁷ Tremain, s. 36.

²⁸ ”Constitutional agitation”, *Votes for women*, 7 jan 1910, <<https://news.google.com/newspapers?id=IMJZBBnUFLgC&dat=19100107&printsec=frontpage&hl=en>>, hämtad 2021-04-05.

²⁹ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

och kallade sig därefter för suffragetter. I tidningarna anklagades suffragetterna för att vara hysteriska och okvinnliga.³⁰

2.2.2 Hur de förhöll sig till män

Trots att Emmeline Pankhurst var gift med Richard Pankhurst som tog strid för kvinnors rättigheter, var hon ytterst ovillig att ta emot hjälp från manliga anhängare efter sin makes död.³¹ Pankhurst ansåg att förekomsten av män, i synnerhet Labourmän, i eller i närheten av organisationen skulle vanära den.³² Kvinnorättsrörelsen hade en tvetydig relation till den arbetsrättsrörelsen som var manligt dominerad. Delar av fackförbunds-rörelsen var skeptiska mot ökad jämlikhet mellan män och kvinnor då de var rädda för att männens löner skulle sänkas om kvinnor fick mer makt.³³ Pankhurst menade att liberalerna var hycklare och hon var mån om att hålla de utanför kampen.³⁴

2.3 Vad gjorde de?

2.3.1 Militanta aktioner

Till en början var suffragetternas aktioner relativt försiktiga, men med ”handling, inte ord” som sitt ledord³⁵ påbörjade de den militanta rörelsen för kvinnlig rösträtt år 1905 i The Free Trade Hall i Manchester. Två kvinnor från WSPU avbröt ett partimöte för liberalerna genom att uppmana partiet till att tala om huruvida frågan om kvinnlig rösträtt skulle tas upp av partiet inför kommande val. De båda kvinnorna blev arresterade och fick därefter

---

³⁰ Tremain, s. 72.

³¹ Tremain, s. 67.

³² Tremain, s. 112.

³³ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

³⁴ Tremain, s. 85.

³⁵ Caine, s. 160.

välja att antingen betala böter eller sitta i fängelse. Båda två valde fängelse, och satte därmed ett prejudikat för suffragetter.³⁶

Under de kommande åren genomförde rösträttskämparna en mängd uppmärksammade aktioner. Allt fler kvinnor började att störa den allmänna ordningen och vägra lyda polisens order, på uppmaning av Pankhurst. Bland annat kastade suffragetterna sten mot premiärministerns fönster, vilket innebar att kvinnorna hade tagit till våld själva. En ny gräns var därmed passerad som innebar ytterligare radikaliserings. De hade en uttalad taktik som gick ut på att provocera statsmakten, och genom att myndigheterna slog tillbaka väcktes sympati för rösträttsfrågorna och suffragetterna.³⁷

Som motsättning till alla fängelsestraff började suffragetterna att hungerstrejka. Regeringen visste att om en suffragett dog eller blev svårt sjuk skulle det gynna deras rörelse, och därför blev de fängslade alltid frigivna efter tre–fyra dagars hungerstrejk. Myndigheterna slog tillbaka genom att tvångsmata alla hungerstrejkade kvinnor, något som närmast kan likna tortyr. Pankhurst taktik var att suffragetterna skulle uthärda alla straff som den manliga regeringen och dess myndigheter kunde utdela, och på så sätt skulle man besegra dem. Att det var unga, borgerliga kvinnor som ställdes inför rätta och sattes i fängelse gjorde att intresset för suffragetterna och deras rörelse växte enormt. Motståndarna menade dock att detta var ännu ett bevis på att dessa kvinnor var utan vett, samtidigt som sympatisörer såg myndigheternas handlande som ännu ett övergrepp mot kvinnor.³⁸

Suffragetterna använde även demonstrationer och marscher för att göra sig själva, och sitt budskap, hörda. 1908 samlades 500 000 människor i Hyde

---

³⁶ Tremain, s. 70.

³⁷ Tremain, s. 80.

³⁸ Tremain, s. 88.

Park för att kräva rösträtt³⁹, något som beskrivs som historiens största massmöte. Trots detta fick de inte landets ledning att lyssna.⁴⁰

Efter ett lagförslag som endast innebar rösträtt för en liten andel kvinnor, som WSPU inte var nöjda med, ansåg Pankhurst att det var tid att använda hårdare metoder. Under denna tidsperiod var några av aktionerna att de brände byggnader, kedjade fast sig utanför parlamentsbyggnaden och placerade bomber i liberala högborgar. Trots att de våldsamma aktionerna resulterade i minskad sympati från allmänheten fortsatte Pankhurst att uppmana till militanta aktioner.⁴¹

Det mest uppmärksammade dådet utfördes av Emily Davison år 1913. Med en suffragettflagga tog hon sig in på kapplöpningsbanan, i syfte att fästa flaggan på hästen som tävlade för kung George V. Davison slogs till marken av den galopperade hästen och dog till följd av sina skador. Aktionerna hade vid denna tiden börjat bemötas med motstånd även internt i rörelsen, och de menade att mängden utövat våld omöjliggjorde att politikerna skulle gå dem tillmötes.⁴²

Suffragetterna hade en tidning, *Votes for Women*, som ytterligare ett sätt att sprida information om sin rörelse. I utgåvan av *Votes for Women* från 20 januari 1911 finns det en artikel med rubriken ”News from Sweden”. Där rapporterar suffragetterna att deras ”svenska systrar” har dragit nytta av suffragetternas och deras erfarenheter. Artikeln redogör för en butik som öppnats i Stockholm där kvinnliga rösträttsartiklar såldes för rösträttskampens skull.⁴³

---

³⁹ ”Constitutional agitation”, *Votes for women*, 7 jan 1910, <<https://news.google.com/newspapers?id=IMJZBBnUFLgC&dat=19100107&printsec=frontpage&hl=en>>, hämtad 2021-04-05.

⁴⁰ Tremain, s. 79–80.

⁴¹ Tremain, s. 122.

⁴² Tremain, s. 125.

⁴³ ”News from Sweden”, *Votes for women*, 20 jan 1911, <<https://news.google.com/newspapers?id=IMJZBBnUFLgC&dat=19110120&printsec=frontpage&hl=en>>, hämtad 2021-04-05.

2.3.2 Suffragetternas organisation

WSPU väckte sympati för sin organisation genom att provocera. Pankhurst inspirerade kvinnor att strida för den kvinnliga rösträtten genom spektakulära aktioner som fick stor publicitet. De utnyttjade det faktum att de blev martyrer för att skapa diskussion. Resultatet blev att kvinnlig rösträtt fick stort intresse som spred sig över hela samhället och uppmärksamheten fick fler att ansluta sig till kampen.⁴⁴ Genom de militanta aktionerna knöts medlemmarna i WSPU allt närmare och blev mer övertygade om att det var viktigt att de tillsammans fortsatte kampen, till vilket pris som helst.⁴⁵ Att kampen kom att pågå så pass länge var möjligen en orsak till den radikaliserings som skedde inom gruppen. Gruppdynamiken blev nästan sektliknande vilket ledde till att rörelsen blev ostadig. Pankhursts styrning av organisationen liknades vid en diktatorisk ledning, hon uteslöt medlemmar som inte tyckte som henne. WSPU splittrades sju gånger, bland annat bröt de med Sylvia Pankhurst då hon ansågs ha blivit för vänsterinriktad.⁴⁶

2.3.3 NUWSS och WSPU

Paraplyorganisationen NUWSS:s arbete leddes av Millicent Fawcett. Rörelsen gjorde allt mer under åren för att distansera sig från de radikala suffragetterna, i takt med att de militanta våldsaktionerna blev fler. Fawcett tog avstånd från varje tecken till lagöverträdelse. I ett brev skrivet av Fawcett nämner hon dock att suffragetterna har gjort mer för att göra rösträtten till en levande politisk fråga på bara ett år, än vad Fawcetts egen rörelse lyckats med på decennier. Samtidigt fortsatte NUWSS att arbeta intensivare än någonsin genom påtryckningar på de parlamentsledamöter

---

⁴⁴ Tremain, s. 72.

⁴⁵ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

⁴⁶ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

som stödde kvinnlig rösträtt.⁴⁷ 1911 inledde NUWSS och WSPU ett samarbete då 40 000 kvinnor marscherade genom London, samtidigt som suffragetterna förklarade tillfällig vapenvila. NUWSS kom att sluta en allians med Labourpartiet, vilket gav ökad tyngd åt NUWSS:s krav.⁴⁸

2.4 Kvinnlig rösträtt införs i Storbritannien

När första världskriget bröt ut 1914 ersattes fienden ”mannen” med ”tyskarna”. Kvinnornas kamp för rösträtten blev sekundär, och för majoriteten av WSPU och övriga kvinnor blev det istället primärt att sluta samman med sitt land och sin regering. Trots att suffragetterna och staten tidigare hade varit varandras fiender kom de nu tillsammans och hade en gemensam fiende.⁴⁹ Kriget visade att kvinnor, trots att de saknade männens rättigheter, inte saknade förmågan att utföra männens arbete. Det blev vanligt att kvinnor arbetade i fabriker, och kvinnor åtog sig även de mest fysiskt krävande jobben. Kvinnor började i stor omfattning att försörja sig själva. Vid krigets slut var det svårt att argumentera för att kvinnans plats skulle vara i hemmet, vilket resulterade i att orättvisan som rådde blev allt mer uppenbar.⁵⁰

1918 erhöll alla kvinnor över 30 år rösträtt i Storbritannien, oberoende av förmögenhet och ställning. Detta innebar att ca 40% av alla kvinnor hade rösträtt. Män fick rösträtt vid 21 år. Det var således inte absolut jämställdhet, men en bit på vägen. Först 1928 infördes likvärdiga rösträttsregler för kvinnor och män.⁵¹

---

⁴⁷ Tremain, s. 122.

⁴⁸ Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

⁴⁹ Tremain, s. 137.

⁵⁰ Tremain, s. 141.

⁵¹ Tremain, s. 147.

3. Kampen för rösträtt i Sverige

3.1 Bakgrund

Innan 1866 hade vi ståndsriksdag där alla fyra ständerna var representerade; adel, präster, borgare och bönder.⁵² Personer som fyllt 35 och betalat skatt de senaste tio åren hade rösträtt till första kammaren. Antal röster bestämdes utifrån hur mycket man hade betalat i skatt. Män som hade fyllt 21 år hade rösträtt till andra kammaren. Ingen hade mer än en röst, och det fanns spärrar mot låg inkomst som kunde innebära att man saknade rösträtt.⁵³ 1758 infördes en förordning som exkluderade kvinnor från att rösta i borgmästarvalen, men i de lokala rådmansvalen gällde inte förordningen med samma verkan. Införandet av kommunallagar 1862 gav kvinnor rösträtt i kommunerna, under förutsättningar att de var myndiga, ogifta och hade tillräckligt mycket pengar.⁵⁴

När Fredrik Borg, år 1884, skrev ett förslag till riksdagen om att även kvinnor skulle få rösta till riksdagsvalen och vara politiker blev han den första som motionerade för kvinnlig rösträtt. Borg ansåg att jämställd rösträtt skulle innebära att kvinnor slutade behandlas som något underlägset. Vidare ansåg han även att Sverige redan hade tagit flera steg i riktningen mot att ge kvinnor samma rättigheter som män, och menade att detta bara var ett steg till i samma riktning. Att rösträttsfrågan inte var något som kvinnorna själva drev tyckte Borg inte var något argument mot kvinnlig rösträtt, då riksdagen gett kvinnor andra rättigheter utan att de själva begärt det. Han hänvisade även till Storbritannien, Amerika och Frankrike där rörelser för kvinnlig rösträtt hade börjat verka. Riksdagen var vid denna tid uppdelad i två kammare, där den första kammaren bestod av riksdagsmän valda av politiker och landstingsmän, den andra kammaren bestod av

---

⁵² Motion 1884:49 Andra kammaren, Rätt att rösta, s. 4.

⁵³ Rätt att rösta, s. 4.

⁵⁴ Rätt att rösta, s. 4.

riksdagsmän som var valda av väljarna. Det var framför allt i den första kammaren som det fanns ett starkt motstånd till kvinnlig rösträtt. När Borg lämnat in sin motion kom Konstitutionsutskottet fram till att de inte trodde att kvinnor skulle klara av att vara politiskt aktiva. De kom vidare fram till slutsatsen att de inte kunde rösta om kvinnors rösträtt då de ansåg att förslaget behövde komma från en kvinna för att säkerställa att kvinnor faktiskt ville ha denna rättighet. Vid röstningen förlorade förslaget.⁵⁵

Den organiserade rösträttskampen började nästan 50 år senare i Sverige än i Storbritannien, och den pågick under en mycket kortare tid.⁵⁶ 1899 lämnade Fredrika Bremer-förbundet in ett förslag om kvinnlig rösträtt till statsminister Erik Gustaf Boström. Detta var första gången i Sverige som ett förslag om kvinnlig rösträtt lämnades av kvinnorna själva.⁵⁷ Det fanns inga kvinnor som själva kunde ta upp rösträttsfrågan i riksdagen.⁵⁸

Regeringen kom med ett nytt förslag år 1902 som sa att alla män över 40 år skulle få rösträtt samt att gifta män skulle få två röster, då det ansågs att maken representerade familjen som en ekonomisk enhet. Förslaget upprörde både män och kvinnor, och blev starten för den kvinnliga rösträttsrörelsen.⁵⁹

3.2 Vilka var de?

Så tidigt som på 1800-talet fanns det mindre grupper som arbetade för kvinnlig rösträtt, men det var först år 1902 som en organisation växte fram med kvinnlig rösträtt som sitt främsta krav.⁶⁰ Den organiserade

---

⁵⁵ Rätt att rösta, s. 14–15

⁵⁶ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangelndrama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.uu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁵⁷ ”Argumentationen om rösträtten”, Fira Demokratin - Riksdagen, <<https://firademokratin.riksdagen.se/fordjupning/demokratins-genombrott/argumentationen-om-rostratten/#>>, hämtad 2021-04-18.

⁵⁸ Rätt att rösta, s. 20

⁵⁹ ”Argumentationen om rösträtten”, Fira Demokratin - Riksdagen, <<https://firademokratin.riksdagen.se/fordjupning/demokratins-genombrott/argumentationen-om-rostratten/#>>, hämtad 2021-04-18.

⁶⁰ Rätt att rösta, s. 25

rösträttskampen startade nästan ett halvt sekel senare än i bland annat Storbritannien och USA, samt pågick under kortare tid.⁶¹ Som en reaktion på propositionen som lagts fram samma år bildades *Föreningen för kvinnans politiska rösträtt* (FKPR) 1902.⁶² Redan 1880 fanns *Sveriges Allmänna Rösträttsförbund* (SARF) som dock mest fokuserade på den manliga rösträtten, något som kan ha varit bidragande till att FKPR grundades. En annan bidragande faktor var inspiration från andra länder, då kvinnorättsrörelser pågick i olika delar av världen samtidigt. FKPR fungerade som ett antal lokala föreningar som år 1903 gick ihop och bildade *Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt* (LKPR).⁶³ LKPR skulle vara en politiskt obunden förening.⁶⁴ Organisationen bildades på initiativ av borgerliga samt socialdemokratiska kvinnor, och endast kvinnor fick vara medlemmar.⁶⁵ Till skillnad från många andra länder fanns det bara en organisation i Sverige (LKPR) som sade sig arbeta uteslutande för kvinnors rösträtt.⁶⁶ LKPR var medlem i International Woman Suffrage Alliance som var en internationell rösträttsorganisation.⁶⁷

De framträdande rösträttskvinnorna i LKPR var handlingskraftiga, modiga och besatt förmågan att entusiasmera andra. Gemensamt för många av de ledande kvinnorna var att de kom från det högre samhällsskiktet och hade en akademisk bakgrund. Tack vare deras akademiska kunskaper hade de ett inre självförtroende och stabil grund att tala från. Dessa kvinnor skulle upplysa sina medsystrar och engagera dem för att uppnå ett mer

---

⁶¹ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁶² LKPR:s årsberättelse, s. 3.

⁶³ LKPR:s årsberättelse, s. 4, Florin, s. 44.

⁶⁴ Florin, se vilken sida!!! Mellan 20–27

⁶⁵ Nationalencyklopedin, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt>

⁶⁶ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁶⁷ LKPR:s årsberättelse 1904, s. 9.

demokratiskt samhälle.⁶⁸ Man använde främst utbildade kvinnor och yrkeskvinnor, så som lärarinnor, postfröknar och barnmorskor, för att bilda nätverket och få igång rörelsen.⁶⁹ Rörelsen lockade många välutbildade kvinnor då de kunde få utlopp för sina intellektuella behov inom denna organisation.⁷⁰

3.3 Vad gjorde de?

3.3.1 Aktioner

På många sätt var demokratiseringsprocessen en ”oblodig revolution”, men den ändrade samhället i stort.⁷¹ Till en början hämtade LKPR inspiration från suffragetterna i Storbritannien, bland annat tog de efter suffragetterna med deras demonstrationer och uttrycksformer. Däremot var detta innan suffragetterna började med militanta aktioner. Kvinnorna i LKPR gjorde aldrig något som stred mot lagen, utan följde sedan venska folkrörelsekulturens traditioner.⁷² LKPR:s modell för organisering hämtades både från folkrörelserna men även från den manliga rösträttsrörelsen.⁷³ Som metod använde de opinionsbildning, upplysning samt påtryckning av beslutsfattare. De hämtade inspiration från andra länder vad gällde deras påtryckningsmetoder och propagandatyper.⁷⁴ Kvinnorna i rörelsen använde sig av de lokala nätverken väl för att bygga organisationen.⁷⁵ Rösträttskvinnorna gjorde en stor arbetsinsats genom att de skrev artiklar, höll tal, skickade brev och reste runt om i landet för att värva medlemmar

---

⁶⁸ Florin, s. 112.

⁶⁹ Florin, s. 123, s. 126.

⁷⁰ Florin, s. 290.

⁷¹ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangel drama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁷² Florin, s. 13.

⁷³ Florin s. 120.

⁷⁴ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangel drama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁷⁵ Florin, s. 123.

och bilda opinion. Utöver att ge ut vykort, reklamblad och reklamknappar, sydde de även banderoller i likhet med suffragetterna i Storbritannien.⁷⁶ Detta är av betydelse då rösträttskampen på många sätt var en kamp om den politiska makten, där stor vikt lades vid agerandet, och inte bara idéerna och orden. 1911 hölls en internationell konferens för kvinnlig rösträtt i Stockholm, något som kan ses som LKPR:s största framgång. Många utländska talare bjöds in, men ingen av de brittiska suffragetterna närvarade. Däremot visar en polisrapport⁷⁷ att det hölls ett möte år 1913 där två engelska talare från suffragetrörelsen var inbjudna. Där nämndes bland annat att den våldsamma metod som suffragetterna använde sig av inte var nödvändigt i Sverige då situationen i Storbritannien var tuffare.⁷⁸

3.3.2 Spridning

För att sprida sin organisation tog de väl användning av de nya kommunikationerna som hade kommit; tåg, telegraf, telefon och snabbare postgång, vilket visar att rösträttsrörelsen var en modern rörelse.⁷⁹ Genom organisationens infrastruktur som kvinnorna byggt upp kunde de ägna sig åt att utbilda en stor mängd av sina medborgarsystrar. Folkbildningen som kvinnorna utförde blev av stor betydelse då rösträttsreglerna och valprocessen var komplicerad i början av 1900-talet. Rösträttskvinnorna menade själva att folkbildningen var något unikt för den svenska rösträttsrörelsen. Denna utbildning visar att kvinnorörelsen gick utöver att kvinnor skulle erhålla en mängd rättigheter. Den syftade vidare till att ge kvinnor det självförtroende och den kunskap som krävdes för att kunna utnyttja de rättigheter som erhöles genom medborgarskapet. Förhoppning

---

⁷⁶ Rätt att rösta, s. 25.

⁷⁷ Polisrapport 19 feb 1913, Kungliga Biblioteket, <https://stockholmskallan.stockholm.se/ContentFiles/RA/420640_SAPO_med_foregare/Kvinnlorstrattmote_viktoriasalen_18febr1913.pdf>, hämtad 2021-04-25.

⁷⁸ Florin, s. 289.

⁷⁹ Florin, s. 299.

fanns om att kvinnor skulle driva fler frågor inom politiken.⁸⁰ 1912 gav LKPR ut första numret av sin tidning *Rösträtt för kvinnor*, och året därpå startade de en namninsamling för kvinnors politiska rösträtt som resulterade i 351 454 namn, en stor framgång för tidigt 1900-tal.⁸¹ I utgåvan från 1 november 1912 finns en artikel med rubriken ”Senaste nytt från Storbritannien”, där de bland annat redogör för att suffragetterna inte längre stödjer arbetarpartiet på grund av misstro till deras uppriktighet, interna splittringar i WSPU samt en ny stridande taktik där den enda gränsen för deras kamp är att respektera människoliv.⁸² I en annan utgåva från 1912 finns en artikel där redaktören för tidningen har besökt både Fawcett, ledare för NUWSS, samt Pankhurst, ledare för WSPU. Artikeln framhåller att LKPR har mer gemensamt med NUWSS än med WSPU, då NUWSS för en kamp genom ”laglydnadens” väg.⁸³

3.3.3 Hur de förhöll sig till männen

Kvinnorna gjorde mycket medvetna val i hur de använde männen till fördel för deras rörelse, då de visste att rösträtten inte kunde erhållas utan hjälp av männens samtycke. På LKPR:s årsmöte år 1911 diskuterades det bland annat om män skulle få inträda i föreningen.⁸⁴ Vägen till rösträtten gick genom staten, där männen satt på all makt.⁸⁵ Kvinnorna arbetade inte mot män, LKPR var noga med att skicka ut tacksamhetsbrev då riksdagsmännen tagit upp ämnet. LKPR hade två sätt att förhålla sig till männen; den

---

⁸⁰ Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.uu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

⁸¹ Nationalencyklopedin, Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, [https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt](https://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt)

⁸² Bristman, Ester, ”Senaste nytt från Storbritannien”, *Rösträtt för kvinnor* 1912:17, Göteborgs Universitetsbibliotek, <https://gupea.uu.se/bitstream/2077/490/1/rfkv1912_17_01_06.pdf>, hämtad 2021-04-05.

⁸³ Krey, Elisabeth, ”De engelska kvinnornas rösträttsgeneraler. Hos Mrs Fawcett och Mrs. Pankhurst”, *Rösträtt för kvinnor* 1912:19, Göteborgs Universitetsbibliotek, <<http://www.uu.se/kvinn/portaler/kvinnotidskrifter/biografier/krey.xml>>, hämtad 2021-04-05.

⁸⁴ Affisch ”Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm har Årsmöte”, 31 mars 1911, Kungliga Biblioteket, <<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/26979>>, hämtad 2021-04-25.

⁸⁵ Florin, s. 301.

offentliga vägen och den personliga vägen. Den offentliga vägen utgjorde huvuddelen av LKPR:s verksamhet, där det ingick politisk opinionsbildning, offentliga möten, dela ut flygblad med mera.⁸⁶ LKPR hade samarbeten med manliga institutioner såsom partier, föreningar eller organisationer som stöttade kvinnlig rösträtt. Genom den personliga vägen använde kvinnorna sina manliga vänner, släktingar och äkta män som ett sätt att bygga upp en opinion. Detta fungerade väl då de gifta kvinnorna i LKPR ofta hade äkta män som var radikala och hade stora nätverk som kunde användas resurs till LKPR. Personliga nätverk och släktanknytningar kom att bli en viktig resurs.⁸⁷

Trots att LKPR förhöll sig avståndstagande till suffragetterna fanns det några ledande kvinnor i LKPR som var vänligt inställda till dessa. En var Frigga Carlberg, ordförande i den lokala rösträttsföreningen, som 1913 bjöd in Sylvia Pankhurst till Göteborg för att hålla ett fördrag, något som noga övervakades av polis. Sylvia Pankhurst var ledande inom suffragetrörelsen och det väckte starka känslor inom LKPR.⁸⁸ Carlberg var den mest ”revolutionära” inom kvinnorrörelsen i Sverige, och den som mest liknade en suffragett i sina ideologier. Hon sympatiserade öppet med suffragetterna, något hon i princip var ensam om vid denna tid.⁸⁹ Kritiken mot henne blev hård, inte minst från hennes medsysstrar i kvinnorrörelsen.⁹⁰

---

⁸⁶ Florin, s. 302.

⁸⁷ Florin, s. 304.

⁸⁸ Johansson, Karl-Magnus, ”Suffragetten Sylvia Pankhurst och ”skandalen” i Göteborg 1913, Demokrati100, <<https://demokrati100.se/suffragetten-sylvia-pankhurst-och-skandalen-i-goteborg-1913/>>, hämtad 2021-04-18.

⁸⁹ Florin, s. 101.

⁹⁰ Johansson, Karl-Magnus, ”Suffragetten Sylvia Pankhurst och ”skandalen” i Göteborg 1913, Demokrati100, <<https://demokrati100.se/suffragetten-sylvia-pankhurst-och-skandalen-i-goteborg-1913/>>, hämtad 2021-04-18.

3.3.4 Hur partierna ställde sig till kvinnlig rösträtt

De konservativa partierna var mot kvinnlig rösträtt och de liberala var för. Fredrik Borg som motionerade för kvinnlig rösträtt var liberal riksdagsman, liberalerna var därmed tidiga att opponera för kvinnlig rösträtt.⁹¹ Socialdemokraterna ansåg att det var mest väsentligt att alla män skulle ha rösträtt, och först efter det kunde man diskutera kvinnans rätt att rösta. Det var inte förrän efter lika rösträtt för män hade införts som socialdemokraterna skrev in kvinnlig rösträtt i sitt partiprogram.⁹²

3.4 Kvinnlig rösträtt införs i Sverige

I likhet med suffragetterna i Storbritannien pausades till viss del LKPR:s kamp under tiden som första världskrigets pågick.⁹³ I likhet med Storbritannien resulterade kriget i att kvinnor fick ta över mäns arbeten medan männen var ute i krig. Vid första världskrigets slut kom en våg av revolutioner runt om i Europa som kom att sätta press på riksdagen.⁹⁴ 1918 lade regeringen fram ett förslag om kvinnlig rösträtt, som senare kom att röstas ner i första kammaren. LKPR anordnade då ett protestmöte på Gärdet i Stockholm⁹⁵ samt rörelsens enda gatudemonstration som hölls i Göteborg.⁹⁶ Efter första världskrigets slut genomfördes ett reformprogram i Sverige, där allmän och lika rösträtt infördes. Riksdagen tyckte då att motiven till varför man skulle införa kvinnlig rösträtt var så uppenbara i den moderna samhällsutvecklingen, att man ansåg det vara överflödigt att ta upp

---

⁹¹ Motion 1884:49 Andra kammaren, Rätt att rösta, s. 4.

⁹² Florin, s. 305.

⁹³ "Riksdagens historia", Riksdagen.se", <<https://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/Riksdagens-historia/>>, hämtad 2021-04-25.

⁹⁴ "Riksdagens historia", Riksdagen.se", <<https://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/Riksdagens-historia/>>, hämtad 2021-04-25

⁹⁵ Affisch som uppmanar till demonstration, 28 april 1918, Kungliga biblioteket, <<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/26992>>, hämtad 2021-04-25.

⁹⁶ Rätt att rösta, s. 7.

dem i propositionen.⁹⁷ Då detta var en grundlagsändring krävdes det två riksdagsbeslut, ett år 1919 och det andra 1921. 1921 var första gången som kvinnor fick rösta i ett riksdagsval. Detta innebar att samma politiska rösträtt gällde för både män och kvinnor.⁹⁸

---

⁹⁷ Prop. 1919:358 s. 60.

⁹⁸ Rätt att rösta, s. 26.

4. Analys

4.1 Organisationerna

Kampen för kvinnlig rösträtt startade tidigare i Storbritannien än i Sverige samt varade längre. I Storbritannien startade suffragetterna sin organisation då de tyckte att kampen för kvinnlig rösträtt hade pågått under en lång tid utan att nå framgång. I Sverige startades kvinnorrörelserna efter inspiration från andra länder. Bland både suffragetterna och LKPR bestod majoriteten av kvinnor från ett högre samhällsskikt. En möjlig förklaring till detta kan vara att arbetarkvinnor riskerade mer än borgerliga kvinnor att ansluta till en sådan rörelse, till exempel att förlora sitt arbete och inkomstkälla. En likhet mellan kvinnorna i organisationerna var att många av de framträdande kvinnorna var gifta med radikala män, något som troligen varit en bidragande och uppmuntrande faktor till att kämpa för rösträtten. Till skillnad från i Storbritannien fanns det endast en organisation i Sverige, LKPR, som var landsomfattande. I Storbritannien fanns det flera organisationer, bland annat WSPU och NUWSS. Bara WSPU splittrades sju gånger, och nya rörelser bildades. En av orsakerna till splittringarna var hur Pankhurst ledde gruppen, den sektliknande gruppdynamik som uppstod fanns det ingen motsvarighet till i den svenska rörelsen. I LKPR fanns olika inställningar till suffragetterna, en del såg upp till dem och andra tog avstånd från dem. Det var dock aldrig tillräckligt för att det i Sverige skulle bildas en militant rörelse för kvinnans politiska rösträtt. Originellt för Sverige var folkbildningen, LKPR ville mer än bara införa kvinnlig rösträtt, de ville bilda kvinnor till att ta tillvara på sina rättigheter i större utsträckning.

4.2 Aktionerna

Trots att både suffragetterna och LKPR hade samma mål med sina organisationer, valde de olika metoder för att nå målet. Med suffragetternas ledord ”handling, inte ord” innebar det att organisationerna, till viss del delade taktik, men till viss del skilde den sig åt. Likheterna i metoderna kan bero på att LKPR hämtade inspiration från suffragetterna. Likheter i aktioner var bland annat att båda rörelserna gav ut tidningar samt anordnade demonstrationer. Däremot var det en skillnad att LKPR aldrig utförde militanta aktioner som stred mot lagen. Deras andra aktioner, som opinionsbildning, upplysning och påtryckning liknar mer NUWSS:s metoder, något som togs upp i tidningen *Rösträtt för kvinnor*. Istället för att använda militanta aktioner, våld och hungerstrejk som ett sätt att uppmärksamma kampen använder LKPR tal och skrift för att få spridning. LKPR använder snarare ord *som handling* istället för ”handling, inte ord”. Man kan även se att båda tidningarna, det vill säga *Votes for Women* och *Rösträtt för kvinnor*, har rapporterat om varandra. Detta visar på att det funnits ett intresse av att rapportera om varandras rösträttsprocess, och det har därmed förekommit ett utbyte mellan de båda organisationerna.

4.3 Orsaker till våld

Orsakerna till varför suffragetterna valde att använda sig av våld är ett flertal. Kampen i Storbritannien hade pågått under en lång tid utan några resultat. Genom de våldshandlingar som suffragetterna genomförde drog de stor uppmärksamhet till frågan. En negativ konsekvens för suffragetterna kan ha varit att politikerna inte ville ge med sig i rösträttsfrågan för att undvika att se svaga ut, och möjligen ville de heller inte uppmuntra till att våld kan löna sig. Trots att de militanta aktionerna resulterade i ett dåligt rykte för WSPU gjorde de dock mer för rösträttsfrågan än vad de fredliga aktivisterna gjort under decennier. Radikaliseringen framstår därför som

nödvändig för att få (de manliga) politikerna att ta kvinnorna och deras krav på rösträtt på allvar. En annan anledning kan vara att deras våld möttes med våld från myndigheterna, något som så småningom trappade upp våldet från båda sidor och resulterade i mer extrema aktioner. I Sverige drevs kvinnlig rösträtt igenom, utan att använda våld. Orsakerna till varför inte våld krävdes i Sverige var bland annat att kampen inte hade pågått lika länge och situationen inte var lika ansträngd som i Storbritannien. En bidragande orsak kan ha varit att kvinnor hade en liten, om än ytterst begränsad, rösträtt. Detta innebär att svenskarnas kamp hade en utgångspunkt där det redan fanns vissa rättigheter att bygga vidare på, istället för att starta från noll. Det har även framkommit att man rapporterade i Sverige om vad som skedde i Storbritannien, xsmöjligen att man i Sverige var rädda för att svenskarna också skulle ta till med det ifall man inte införde kvinnlig rösträtt. Svenskarna kanske rent av ”åkte snålskjuts” på suffragetterna. En annan förklaring kan vara att LKPR ville undvika det dåliga rykte som suffragetterna fick.

Däremot fick LKPR manliga medhjälpare, något som troligen påskyndade processen för att få kvinnlig rösträtt. De båda grupperna hade olika inställningar till att samarbeta med män. WSPU lät inte någon man vara anhängare till rörelsen och de tog ingen hjälp av manliga anhängare. Till skillnad från WSPU valde LKPR att använda männen för att nå sitt mål, både de män som de hade privata relationer med men även genom att bland annat samarbeta med manliga institutioner. Möjligen eskalerade våldet i Storbritannien i en större skala än nödvändigt, och ledningen i WSPU missade kanske chanser som hade kunnat korta ner rösträttskampen. Om de hade slutit vännar med några män som var villiga att hjälpa till hade kampen eventuellt blivit mindre blodig och inte lika lång. I båda länderna gick vägen till rösträtten för kvinnor genom männen, men det var endast svenskarna som valde att ha detta i åtanke i sin taktik. Detta får anses ha varit ett klokt

beslut av svenskarna då det endast var män som kunde ta upp rösträttsfrågan i riksdagen.

Det får tas i beaktande att andra faktorer spelade roll, bland annat första världskriget och dess konsekvenser. Dock får det konstateras att kvinnlig rösträtt med största sannolikhet inte hade införts utan kvinnornas långa kämpande för sin demokratiska rätt. Med eller utan våld, kvinnorna förde en kamp som alla generationer av kvinnor efter dem har att tacka för sin rätt att rösta.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1919:358 Förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri.

Motioner

Motion 1884:49 Andra kammaren, Af Herr F. T. Borg: Om ändringar i 14 och 19 §§ af Riksdagsordningen, rörande valrätten.

Litteratur

Bogdan, Michael, *Concise Introduction to Comparative Law*, Europa Law Publishing, Groningen/Amsterdam, 2013.

Caine, Barbara, *Enligt feminism, 1780–1980*, Oxford University Press, Oxford, 1997.

Florin, Christina, *Kvinnor får röst: kön, känslor och politisk kultur i kvinnornas rösträttsrörelse*, Atlas, Stockholm, 2006.

Magnus Västerbro, ”Suffragetterna krävde rösträtt med våld”, *Populär Historia*, Bonnier Publications International AS, 2013.

Musson, Anthony & Stebbings, Chantal (red.), *Making legal history: approaches and methodologies*, Cambridge University Press, Cambridge, 2012.

Rätt att rösta, Riksdagens informationsenhet (red. Barbro Björkhem, Lisbet Hansing Engström, Lena Wängnerud), u.o., 2002.

Tremain, Rose, *Suffragetterna : kampen för kvinnans frigörelse*, Aldus, Stockholm, 1975.

Vammen, Tinne, ”Rösträtt till kvinnor!”: den engelska rösträttskampen i europeiskt perspektiv, 1860-1930’, *Kvinnohistoria : om kvinnors villkor från antiken till våra dagar.*, s. 169–187, 1992.

Elektroniska källor

Obearbetade källor

”Constitutional agitation”, *Votes for women*, 7 jan 1910, <<https://news.google.com/newspapers?id=IMJZBBnUFLgC&date=19100107&printsec=frontpage&hl=en>>, hämtad 2021-04-05.

”News from Sweden”, *Votes for women*, 20 jan 1911, <<https://news.google.com/newspapers?id=IMJZBBnUFLgC&date=19110120&printsec=frontpage&hl=en>>, hämtad 2021-04-05.

Affisch ”Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm har Årsmöte”, 31 mars 1911, Kungliga Biblioteket, <<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/26979>>, hämtad 2021-04-25.

Bristman, Ester, ”Senaste nytt från Storbritannien”, *Rösträtt för kvinnor* 1912:17, Göteborgs Universitetsbibliotek, <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/490/1/rfkv1912_17_01_06.pdf>, hämtad 2021-04-05.

Krey, Elisabeth, ”De engelska kvinnornas rösträttsgeneraler. Hos Mrs Fawcett och Mrs. Pankhurst”, *Rösträtt för kvinnor* 1912:19, Göteborgs

Universitetsbibliotek, <<http://www.ub.gu.se/kvinn/portaler/kvinnotidskrifter/biografier/krey.xml>>, hämtad 2021-04-05.

Årsberättelser för Landsföreningen och Lokalföreningarna för kvinnans politiska rösträtt, Stockholm, 1918, Göteborgs Universitetsbibliotek, <<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/52068>>, hämtad 2021-04-03.

Polisrapport 19 feb 1913, Kungliga Biblioteket, <https://stockholmskallan.stockholm.se/ContentFiles/RA/420640_SAPO_med_foregangare/Kvinnlrostrattmote_viktoriasalen_18febr1913.pdf>, hämtad 2021-04-25.

Affisch som uppmanar till demonstration, 28 april 1918, Kungliga biblioteket, <<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/26992>>, hämtad 2021-04-25.

Bearbetade källor

”Argumentationen om rösträtten”, Fira Demokratin - Riksdagen, <<https://firademokratin.riksdagen.se/fordjupning/demokratins-genombrott/argumentationen-om-rostratten/#>>, hämtad 2021-04-18.

Johansson, Karl-Magnus, ”Suffragetten Sylvia Pankhurst och ”skandalen” i Göteborg 1913, Demokrati100, <<https://demokrati100.se/suffragetten-sylvia-pankhurst-och-skandalen-i-goteborg-1913/>>, hämtad 2021-04-18.

Nationalencyklopedin, ”Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt”, NE.se, <<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/landsforeningen-for-kvinnans-politiska-rostratt>>, hämtad 2021-04-22.

Nationalencyklopedin, ”Rösträtt”, NE.se, <<https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/rostratt>>, hämtad 2021-04-22.

Nilsson, Torbjörn, ”Brittiska rösträttskvinnor - mer demokratiska än våldsbenägna”, Demokrati100, <<https://demokrati100.se/brittiska-rostrattskvinnor-mer-demokratiska-an-valdsbenagna/>>, hämtad 2021-04-18.

”Riksdagens historia”, Riksdagen.se", <<https://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/Riksdagens-historia/>>, hämtad 2021-04-25.

Rönnbäck, Josefin, ”Rösträttskampen - ett triangel drama mellan kvinnor, män och staten”, Göteborgs universitetsbibliotek, <<http://www2.ub.gu.se/kvinn/portaler/rostratt/historik/>>, hämtad 2021-04-09.

Urban Lindstedt, ”Suffragetterna valde våldet för kvinnlig rösträtt”, Historia.nu, <<https://historia.nu/historia-nu/suffragetterna-valde-valdet-for-kvinnlig-rostratt/>>, besökt 2021-04-10.

